

СТАНОВИЩЕ

от доц. Виолета Горанова Тачева, д.ф.,

ръководител на Катедра по славянски езици и комуникация при Медицински университет „Проф. д-р П. Стоянов“ – Варна,

за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“ на тема:

**ФУНКЦИОНАЛЕН МОДЕЛ ЗА ИЗУЧАВАНЕ НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК В
ИНТЕРКУЛТУРНА СРЕДА (С ОГЛЕД НА ЦЕЛЕВА ГРУПА ОТ СТУДЕНТИ В
УНИВЕРСИТЕТ „L' ORIENTALE”, НЕАПОЛ, РЕПУБЛИКА ИТАЛИЯ),**

в област на висшето образование 1. Педагогически науки, професионално направление
1.3. Педагогика на обучението по...(Методика на обучението по български език)

Автор на дисертационния труд - НЕЛИ ЦВЕТАНОВА СТЕФАНОВА-БОГДАНСКА

1. Актуалност на дисертационната тематика

В днешно време преподаването и изучаването на български език като чужд извън България е почти екзотично предизвикателство, защото въпреки глобализацията в световен мащаб и официалното интегриране на българския език към европейското езиково общество, нашият език все още се дефинира като „малък“ и рядко се изучава системно и целенасочено в чужбина. Обикновено мотивацията за изучаването му е или вътрешно емоционална (най-често български произход), или външно принудителна (бизнес контакти, изпит, медийни изяви). Това превръща изследванията за начините, средствата и резултатите при изучаването на български език извън езиковата среда в необходими и полезни както за лингвистичната прагматика, така и за икономическите, политическите и културните връзки между България и съответната страна.

В дисертационния труд изучаването на българския език в интеркултурна среда е изследвано чрез експеримент с целева група в италианския университет „L'Orientale“ – Неапол, с амбициозната цел да се предложи функционален модел на преподаване и учене на български език в интеркултурна среда. Идеята за изграждане на цялостна система от методически средства за езиково обучение извън езиковата среда, за развитие на критично мислене и мотивирана активност за успешно усвояване на българския език от граждани на европейски държави е провокирала много българисти, но малко от тях са я развили задълбочено и са я представили в научни публикации. Известните учебници и анализи на М. Холман, М. Ковачева, З. Комати, Й. Тишева, Б. Вълчев, М. Хубенова и др. се отнасят предимно за изучаване на български в англо- и немскоезична интеркултурна среда, докато за италианска интеркултурна среда не са регистрирани такива проучвания. Този факт определя дисертационната тема на Нели Стефанова-Богданска като актуална и значима за съвременната българистиката зад граница.

2. Степен на познаване на състоянието на проблема, изпълнение на поставените задачи и постигане на поставената цел

Докторантката старателно е проучила историята на изучаването на български език в Италия още от XIX век, цитира „Теоретико-практически курс по български език“ на Енрико Дамиани в неаполитанския университет „L'Orientale“ и прехвърля мост към академичното обучение по български в университетите в Рим, Пиза и Венеция, както и към съвременната нужда от комуникативни умения по чужд език, декларирани в Лисабонския договор от 2000 година като ключова компетентност на европейския гражданин.

Авторката излага тезата си на 245 страници, като основният текст обхваща 193 стр., библиографията е 12 стр., а приложенията 40 стр. Теоретико-приложните си разсъждения и изводи илюстрира с 2 фигури, 11 таблици и 5 приложения.

3. Структура и приноси на дисертационния труд

Дисертационният труд е структуриран ясно и логично, като авторката разпределя научните си търсения в увод, четири основни глави и изводи.

В увода Нели Богданска излага на 4 страници мотивите си за ориентиране към тази научна проблематика и за избор на темата, като защитава дисертабилността ѝ с позоваване на исторически традиции, на съвременни прагматични нужди и европейски документи.

Докторантката посвещава първа глава (9-29 стр.) на научната си хипотеза, обекта, предмета, методите на изследване и конкретизира целта и задачите на изследването. Последователно и детайлно тя представя терминологичния апарат и задълбочено анализира и дефинира ключовите работни понятия. Използвайки публикациите на водещи чужди и български езиковеди, Н. Богданова приема интеркултурната компетентност като израз на постиженията при изучаването и използването на втори и трети език, различен от майчиния и националния. В стремежа си да бъде максимално изчерпателна дисертантката обобщава и анализира общоизвестни методически факти и принципи, без да откроява собственото си научно становище - а точно в тази част е мястото за нейните критични разсъждения с подсказване на възможните очаквани приноси. В днешния динамичен свят традиционната теза за граматична компетентност „знания ЗА езика“ е основателно конкурирана от прагматичната стратегия за комуникативна компетентност „знание НА езика“, т.е. – фокусиране върху комуникативните умения. Ориентирането към овладяване на продуктивни умения е наложително и от наличието на студенти от 5 националности с различен национален и майчин език. Авторката интуитивно е усетила необходимостта от обективизиране на езиковите постижения чрез реални езикови изяви в определена комуникативна ситуация и въпреки че не представя теоретична мотивировка на конкретните умения, въвежда практическото обучение като важна част от докторантската теза.

Във втора глава (29-73 стр.) Н. Богданска прави обстоен преглед на класическите и иновативните подходи към обучението, за да очертае теоретичната рамка за обучение по български език като чужд за целевата група от 15 студенти. Тук тя структурира функционалния модел на обучение, позовавайки се на общотеоретични методически принципи за учебния процес и в частност на езиковото обучение чрез цитиране на таксономията на Б. Блум. Ориентирането обаче предимно към изследвания в областта на българския език като роден измества фокуса на изследването от обучението по български език като чужд – почти не се цитират експерти и публикации по проблемите на обучението по български език като чужд, въпреки че има много такива авторитетни специалисти, научни форуми и издания.

Третата глава, представяща по принцип същността на авторската идея в един докторантски труд, е разбираемо най-обемна, в случая от 74 до 128 стр., но тук по-скоро въздейства като опреснителен курс по методика на езиковото обучение с излишното детайлизиране и преповтаряне на общоизвестни принципи, критерии и факти. Всеки преподавател е напълно наясно с видовете беседи, разговори, формиране на лексикален запас, структуриране на текст и т.н. – много по-интересно е как описаните форми се прилагат на практика в университета „L' Orientale“, за да се използват като добра практика и в други университети. Новаторската идея се откроява едва на последните 4 страници от главата, в които докторантската теза придобива ясни параметри чрез конкретните анализи на мотивите и трудностите на обучаваните студенти. Авторката би реализирала по-голям приносен характер, ако бе представила своите тълкувания на конкретни казуси със своите студенти и съответните изводи за оптимизиране на тези методически форми за обучение в интеркултурна среда.

Лично за мене най-значима е четвърта глава (129 -185 стр.), в която докторантката представя експерименталните си проучвания, резултати и анализи на проблемите, на силните и слабите страни на постиженията. Интересна е идеята за сравнителен анализ на тестовото оценяване на езиковите умения по европейската езикова рамка в нива А1-В2 и съответното самооценяване от самите студенти. Прилагането на използвания тест дава възможност за ориентиране в конкретната ситуация. Въпрос на академична добросъвестност обаче е да се

посочи кои са авторите и на първата част на теста, защото това са извадки от популярни учебници и сборници с тестови задачи за оценяване на компетенциите по български език като чужд. Като адекватен момент в експерименталното обучение трябва да се оцени съставянето и използването в практическата работа на сравнителна таблица на сложните глаголни времена в български и италиански. Добро впечатление прави и идеята за сравняване на граматичните категории на български и италиански и използването на общите и различните черти за целите на обучението в интеркултурна среда.

В последната част – Изводи, авторката обобщава своите наблюдения и заключения по проведените изследвания и формулира изводи в зависимост от получените резултати.

Приносите могат да се обобщят в две основни групи:

- ◆ с научнотеоретичен характер: анализ и систематизиране на научните схващания относно конструиране на функционален модел за изучаване на български език в интеркултурна среда в конкретна образователна институция;
- ◆ с теоретико-приложен характер:
  - провеждане на емпирични проучвания с прилагане на методически, лингвистични и тестологични похвати и средства за доказване на ефективността на функционалния модел за изучаване на български език в интеркултурна среда.
  - популяризиране на изучаването на български език в Италия. Това е изключително важен принос с оглед повсеместното доминиране на английския език в съвременната комуникация във всички области. Интернет справката (<http://www.valtozovilag.hu/napred/evropa.htm>) свидетелства, че в Италия в момента само 8 човека учат български език (може би защото участниците в това обучение не са били обхванати в тази справка). Това е най-малкият брой в сравнение с хилядите обучавани в Молдова, Сърбия, Хърватска; стотиците в Украйна, Испания, Русия, Великобритания; и десетките в Швейцария, Австрия, Унгария.

Във връзка с дисертационния труд са посочени 3 научни публикации, за които обаче липсват данни на кой научен форум са представени и в кои издания предстои да бъдат публикувани. Независимо че все още не са публикувани, те доказват трайния интерес на авторката към тази проблематика.

Авторефератът представя ясно структурата и съдържанието на дисертационния труд, но предозира необходимата информация и затруднява възприемането на научното послание чрез твърде много цитати, препратки и позовавания

4. Забележки и въпроси.

- ◆ Посоченият хорариум от само 48 ч. за действащата по време на проучването програма, при това само с 15 студенти, поставя под съмнение надеждността и обективността на резултатите и изводите. Този брой часове е под образователния минимум от 120 ч. за модулно ниво по чуждоезиково обучение съобразно Европейската езикова рамка, която се цитира като нормативен документ. Въпреки обнадеждаващия факт за предстоящо увеличаване на часовете до 100 изнесените статистически данни трудно могат да се използват от други изследователи с мултиплициращ ефект. Как докторантката би коментирала тези основателни притеснения и би защитила приносите си?
- ◆ Съществуват и активно се прилагат тестови системи за сертифициране на знанията и уменията по български език като чужд. В цяла Европа има тестови центрове – включително и в Италия, за оценяване и издаване на европейски признати дипломи по системите ALTE и ECL. Как дисертантката смята да използва теоретико-приложните си изследвания за създаване и функционирането на тестов център по български език в Рим или поне в „L' Orientale”? Подобна инициатива би обезпечила сертифицирането на езиковите постижения по български език, би мотивира сериозно студентите и би повишила авторитета на учебната дисциплина в университета.
- ◆ Таблиците, схемите и графиките в дисертацията би трябвало да имат номер и поясняващо заглавие, както препоръчва БДС.

- ◆ Изборът на италик за основен шрифт на целия текст на автореферата озадачава и затруднява четенето му. При наличието на утвърдени стандарти за оформяне и публикуване на научен текст подобно недоглеждане води до основателна критика.

5. Заключение

В заключение смятам, че докторантката е постигнала поставените цели и задачи. Научно-приложните приноси имат практическа насоченост. Дисертацията съответства на изискванията на нормативните документи и правила в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Смятам, че дисертационният труд “Функционален модел за изучаване на български език в интеркултурна среда (с оглед на целева група от студенти в университет „L’ Orientale”, Неапол, Република Италия)” съответства на изискванията на нормативните документи, на Правилника на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ за условията и реда за придобиване на научни степени и заемането на академични длъжности и на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България.

Затова давам своя положителен вот и предлагам на уважаемото Научно жури да присъди на НЕЛИ ЦВЕТАНОВА СТЕФАНОВА-БОГДАНСКА образователната и научна степен **Доктор по педагогика**.

30.I.2015 г.

ЧЛЕН НА ЖУРИТО:

/Доц. В. Тачева, д.ф./